

OPINIA

o rozprawie doktorskiej mgr. Andreia Rasinskiego

Запрыгоньванне літаратуры на Беларусі: тэорыя і практыка новамоўя

(Zniewolenie literatury na Białorusi: teoria i praktyka nowomowy)

Uprzejmie informuję, że przyjąłem rozprawę doktorską mgr. Andreia Rasinskiego *Zniewolenie literatury na Białorusi: teoria i praktyka nowomowy*. Uważam, że praca ta spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim, a przy tym jest nowatorskim i interesującym przedsięwzięciem intelektualnym.

Dysertacja Andreia Rasinskiego jest poświęcona nowomowie w praktykach społecznych. Doktorant analizuje podręczniki szkolne, przemówienia partyjne, poetyckie i prozatorskie teksty literackie, a także dzieła filmowe. Choć praca dotyczy przede wszystkim realiów białoruskich – to zostało zasygnalizowane w jej tytule – widać tu zacięcie komparatystyczne jej Autora, który przywołuje też analogiczne fenomeny funkcjonujące na gruncie kultury polskiej. Świadczy to o tym, że potrafił dobrze wykorzystać studia magisterskie i doktoranckie odbyte w Polsce, nie tracąc przy tym z oczu głównego tematu swoich zainteresowań – czyli sytuacji sowietyzowanej przez dziesięciolecia kultury białoruskiej. W przedstawionej dysertacji ważna jest właśnie perspektywa diachroniczna. Autor pokazuje sowietyzację kultury jako dynamiczny proces, pisząc na przykład o fazach czy też cyklach rozwojowych, jakie przechodziło zjawisko białoruskiej nowomowy. Sam Doktorant używa tu pojęcia dynamiki strukturalno-rytualnej, co bardzo dobrze pokazuje spektrum jego refleksji. Choć używanie terminu „nowomowa” może sugerować nachylenie tekstocentryczne, w przedstawionej pracy bardzo ważne są też praktyki przestrzenne. Jak już pisałem, analizowanym materiałem są między innymi przemówienia. Cały rozdział poświęcony został trybunie jako miejscu aktywności werbalnej. W tym rozdziale ukazane zostało, jakim przemianom podlegało nie tylko słowo, ale też towarzyszące mu gesty, a także jak rozpisane były w poszczególnych okresach role wykonawców i odbiorców owych spektakli społecznych. Przyjrzenie się wizualności wzbogaciło bardzo analizę zachowań werbalnych, pozwalając na mówienie o nich w kategoriach performansu władzy.

Duże wrażenie może budzić zasób materiału źródłowego. Autor przeanalizował kilkadziesiąt szkolnych podręczników białoruskich, rosyjskich i polskich, równie wiele przemówień partyjnych (białoruskich, rosyjskich i polskich), liczne teksty literackie, od

klasycznych (np. Janko Kupała czy Jakub Kołas) do współczesnych. Dla poparcia analiz wizualnych Autor przedstawił też kilkadziesiąt ilustracji, które w moim odczuciu bardzo wzbogacają pracę. Doktorant odwołuje się do obszernej literatury przedmiotu, zarówno białorusko- i rosyjskojęzycznej, jak też polskojęzycznej, a także do opracowań w języku angielskim i innych, jak francuski czy czeski. Świadczy to o jego dobrej znajomości stanu badań i chęci wpisania swoich rozważań w nurt międzynarodowej refleksji związanej z nowomową, antropologią słowa w kulturze totalitarnej, kulturą białoruską i sowietyzacją życia społecznego.

Reasumując, praca spełnia wszelkie kryteria stawiane pracom doktorskim. Mam też nadzieję, że zostanie opublikowana, zarówno w języku białoruskim, jak i w przekładzie polskim i angielskim, jako że zapełnia lukę w refleksji nad funkcjonowaniem kultury w reżimie totalitarnym.

Luzanna Grybecka